

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panarion, Hoc Est, Arca Medica Variis Diuinæ Scriptvræ
priscorumq[ue] Patrvm Antidotis aduersus Animi morbos
instructa**

Busaeus, Johannes

Moguntiae, 1608

Mendacium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54834)

sum auctorem, spiritualiter quidem semper, quia gravissimè delinquit, & ideo ab Apostolo regno cœlorum excluditur; se penumero verò etiam corporaliter. Vnde Sapiens dicit. *Qui in alium mittit lapidem, super caput eius cadet.* & Isaac Patriarcha ad filium Iacob. *Qui maledixerit tibi, scilicet ille maledictus.* Exemplum habemus in Magno Speculo Exemplorum, quod accidit in dioecesi Moguntina. *Sacerdos quidam, Ecclesiæ Pastor, acriter insectus est in calceos rostratos, in publica diei festi concione. Id moleste ferens furor quidam, imprecatus est coram aliis vulgari idiomate concionatori episcopiam, vel morbum comitialem in capitis coronam, et mox indignabundus se ex templo proripuit. Verum, quia plerumq; recidunt in suos maledicta magistros, ecce in reditu ad suos obvium habuit virum statura procerum, aspectu terribilem, qui eum per capillos arreptum tanta vi deiecit in terram, ut auulsam vna cum pelle capitis comam manu retinuerit. Cumq; per horam integram maledictus omni sensu destitutus humi iacisset, tandem à quibusdam eiusdem concionis auditoribus in suas ades deductus est; et menti restitutus causam re- gestæ illi ingenè aperuit. Cætera remedia pete ex verbo Blasphemia.*

1. Cor. 6. 10.
Eccli. 27. 28.
Gen. 27. 29.
Spec. dist. 10.
ex 27.

Dæmon is erat

Consuetudo prava Detractio. Discordia. Ira. Iuramentum. Lingua abusus, Superbia. Vindicatio iniurie.

MENDACIVM

Remedia contra Mendacium.

I REMED. Considera Spiritus S. dicta in diuinis litteris. Primo enim declarat mentiri esse impro- o- um, imò dæmonis ipsius. Nam Salomon ait. *Verbum mendax iustus detestabitur.* Et. *Qui nititur mendaciis pascit ventos.* Et. *nō de. et principem labium mentiens.* Et. *malus obedit lingua iniqua, et fallax obtorquet labiis mendacibus.* Et. *Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.* Et. *Qui me vitur, testis est fraudulentus.* Et. *Vanitatem et verba mendacia longe fac à me.* Et in libro Paralipomenon. *Egrediar, ait Satan, et ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.* Et Christus apud Ioannem, *Diabolus cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater eius, id est autor mendacii.* 2. prohibet omne mendacium. Vt in Exo. 1. *Mendacium fugies.* Et Leuit. *Non mentie mini nec decipiet vnusquisq; proximum suum.* Et apud Ecclesiasticum. *Noli velle mentiri omne mendacium, assiduitas enim illius non est bona.* Et. *Ante omnia verbum verax praeceat te.* Et apud Zachariã. *Iuramentum mendax ne diligatis.* Et apud Apostolũ. *Deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo suo, quoniam sumus inuicè membra.* Et. *Nolite mentiri inuicem.* 3. docet Deo esse exosum & dignum pœna æterna. nam Psalmista ait. *Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ.* Salomò verò. *Sex sunt, quæ odat Dominus, oculos sublimes, linguã mendacẽ, etc.* Et. *Os bilingue detestor.* Et. *Abominatio est Domino labia mendacia.* Et. *Qui mendacia loquitur, nō effugiet.* Et. *q loquitur mendacia peribit.* Et Sap. *Os q; mētur, occidit animã.* Et. *Va duplici corde, et labiis scelestis.*

Pro. 13. 5.
Pro. 10. 4.
Pro. 17. 7. 4.
Pro. 29. 12.
Pro. 12. 17.
Pro. 30. 8.
2. Paral. 18. 21.
Ioan. 8. 44.
Exod. 23. 7.
Leu. 19. 11.
Eccli. 7. 14.
Eccli. 37. 20.
Zach. 8. 17.
Eph. 4. 25.
Col. 3. 9.
Psal. 5. 7.
Pro. 6. 16.
Pro. 8. 13.
Pro. 12. 22.
Pro. 19. 5.
Sap. 1. 11.
Eccli. 2. 14.

II. RE.

Ecl. 9. 26.

Ioan. 8. 44.

2. Tim. 2. 5.

Amb. tom. 4.

Gen. 4. 9.

Act. 5. 3.

Ecl. 16. 12.

Aug. 2.

Id. c. 22.

Id. in Psal. 7.

Georg. 2. mor.

h. 1. 7. c.

II. REMED. Considera SS. Patrum sententias. S. BASILIVS in Regulis brevioribus. *Vs utilitatis causa consulto aliquis mentiatur sententia Domini non permittit, à quo sic precise dictum est, mendacium ex diabolo esse: neque mendacijs vlla omnino distinctio adhibita. Quin hoc idem Apostolus quoq. testificatur his verbis. Si autem & ceteri aliquis, non coronatur, nisi legitime certauerit. Et in procerio libri de Spiritu sancto, Rerum omnium potentissima est veritas; & extrema malitia linea mendacium. A M B. in Psalmum 35. Dixit Cain. numquid ego custos sum fratris mei? & sibi ipse mentitus est. Dixit Ananias omne se venditi sui ruris pretium pertulisse, & mentitus est sibi, qui potuit minus offerre sine fraude. Ideo que praclari ut David & mentita est iniquitas sibi. Sibi enim ante mentitur, qui in suum mentitur exitium: sibi delinquit qui sibi innocentiæ eripit suavitatem. Quis enim puritate & simplicitate pectoris dulcior fructus? Quis cibus suavior, quam is quem animus bene sibi conscij, & mens innocentis epulatur? S. A V C. in libro de Mendatio ad Consentium. Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quasi in sibi significacionibus enunciat. Unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est, duplex cogitatio. Una rei eius, quam veram esse scit, vel putat, & non proferit: altera eius rei, quam pro ista proferit, sciens falsam esse, vel putans. Ex quo fit, ut possit falsum dicere non mentiens, si putat ita esse ut dicit, quamuis non ita sit: & ut possit verum dicere mentiens, si putat falsum esse, & pro vero enunciat, quamuis reuera ita sit, ut enunciat. Et in Enchiridio ad Laurentium. Omne mendacium ideo dicendum est esse peccatum, quia homo non solum quando scit ipse, quod verum sit, sed etiam si quando errat & fallitur, sicut homo hoc debet loqui, quod animo gerit, siue illud verum sit, siue putatur & non sit. Omnis autem qui mentitur, ea contra id quod animo sentit loquitur voluntate fallentis. Et utique verba propterea sunt instituta, non per quae se invicem homines fallant, sed per quae in alterius quisq. noticiam cogitationes suas proferat. Verbi gratia ut ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Nec ideo vllum mendacium putandum est non esse peccatum, quia possumus aliquando ali. ni prodesse mentiendo. Possumus enim & furando aliquando alicui prodesse si pauper cui datur palam fuerit commodum, nec ideo tale furtum quisquam dixerit non esse peccatum. Et in verba Psalmi. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Duo sunt omnino generis mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut inuicemur, aut ut proximis profimus, mentimur. Illud primum in iocando ideo non est peccatum, quia non fallit. Nouit enim ille cui dicitur, iocandi causa esse dictum. Secundum autem ideo minus est, quia retinet nonnullam benevolentiam. Illud verò quod non habet duplex cor, nec mendacium quidem dicendum est. Tanquam, ut verbi gratia, si cui gladius commendatur, & promittat se redditurum, cum ille qui commendauit posset: si forte gladium suum repetat furens, manifestum est tunc non esse reddendum, ne vel se occidat, vel alios, donec ei sanitas restituatur. Hic ideo non habet duplex cor, quia ille cui commendatus est gladius, cum promittebat se redditurum poscenti, non cogitabat furem posse repetere. B. G R E C. in verba Iob. Non loquentur labia mea iniqui-*

iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. Quod prius iniquitatem, hoc postmodum repetens mendacium dicit, nam et omne mendacium iniquitas est, et omnis iniquitas mendacium; quia profecto ab aequitate discrepat, quicquid à veritate discordat. Sed inter hoc, quod ait, loqui: et postmodum subdit, meditari, magna distantia est. Nonnunquam enim peius est meditari mendacium, quam loqui. Nam loqui, plerumque precipitatio est, meditari vero studiosa prauitatis. Et quis ignoret, in quanta distantia culpa distinguitur: verum precipitatione aliquis, an studio mentiatur.

B. DOROTHEVS. Tria sunt mendacii genera. Primum est, cum quis animo; secundum, cum verbo mentitur: tertium, cum in vitam suam quis mendax est. Qui mentitur animo, is est, qui facile quascunq; suspensiones admittit, ut pote cum fratres viderit colloquentes suspicatur, ne de se colloquantur. &c. Sermonem autem quis mendax est, cum verbi gratia torpescens aliquis ad nocturnas vigilias surgere. febre[m], inquit, passus sum et vertiginem, caput dolebam, stomachi tormina patiebar. Et decies mentitur, ne unquam penitentiam agat, atq; humilietur, &c. Mentitur autem in vitam suam, cum iurpis et luxuriosus continentiam simulat, auarus et tenax de eleemosyna loquitur.

Dorot. doct. 6.

III. REMED. Considera mendacium proprie diabolicum esse vitium, & ideo homini maxime cauendum. Nam Christus apud B. Ioan-

nem affirmat diabolum esse patrem mendacii, id est, autorem primum & inuentorem; quia quodammodo illud peperit, ut exponit Chryso-

stomus, Ammonius, Augustinus, Beda, Eutymius, Rupertus. Vnde sequitur mendacium, esse filium diaboli ac similiter omnes mendaces recte dici filios diaboli, sicut hic Christus appellauit Scribas & Phariseos, dicens. Vos ex patre diabolo estis. Filios diaboli vocat, inquit Epiphanius aduersus Caianos & Archonticos, non natura, sed imitatione, vel ut Ambrosius in Lucam, non carnis successione, sed criminis. Dicitur autem primus auctor mendacii, secundum eosdem Patres, quia Euæ in paradiso dixit illa verba. Eritis sicut Dei scientes bonum et malum, quibus sine dubio mentitus est. Quid enim veri dixerit ante illa verba non inuenimus. Cum ergo Christus hic addit, Cum diabolus loquitur mendacium ex propriis loquitur, sensus est. Cum mentitur, propria vititur inuentione, eo quod nemo ipsum mentiri docuit, ipse vero primus docuerit alios quicunq; mentiuntur. Vnde colligit Origenes, diabolum, cum quicquid habet boni à Deo acceperit, mendacium tamen à Deo non accepisse sed ipsum per se illud excogitasse. Cyprianus vero ad Antonium, hoc esse semper opus diaboli, ut seruos Dei mendacio laeret. **BASILIVS** ad Eustathium Sebastianæ Episcopum, & ad clericos Neocesarienses, mendacium esse diaboli factum. B. Casarius, mendacem à diabolo possideri. Quod omnis mendax, inquit, sine maligno Spiritu esse non possit. scriptura testis est. Perdes, inquit, omnes, qui loquuntur mendacium. Et iterum. Os quod mentitur occidit animam. Et in libro regnorum legitur spiritum malignum dixisse Domino. Ego, inquit, decipiam Achab. Cui dixit Dominus. In quo decipies? Et ille re-

Ioan. 8. 44.

Aug. tract. 43
in Ioan.

Epip. hæc. 38. &
40.
Amb. l. 4.

Gen. 3. 5.

Ioan. 8. 44.

Orig. inc. 3
Ioan.

Cyp. l. 4. ep. 1.

Basil. ep. 79.
& 61.

Cas. hom. 16.

Psal. 5. 7.

Sap. 1. 11.

3. R. g. 2. 28.

Spoult. Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore Prophetarum eius. Dixit autem Dominus. De ipse, & praualebis.

Hier. ep. 37. ad
Iulianum.
Arist. apud La-
ert. lib. 3.

IV. REM. Considera hominē, non modo apud Deum, sed etiam apud homines hoc vitio reddi contemptibilem, & fide omni, etiam cum vera dixerit, indignum, secundum illud HER. *Antiquus sermo est, Mendaces facti, ut nec vera dicentibus credatur.* Cum quo congruunt vulgares rhythmi.

Gelt verlohren/ viel verlohren/
Ehr verlohren/ nichr verlohren/
Glaub verlohren/ alles verlohren/

L A T I N E

*Amisſi ſunt magna Aeriſ maioraq; Honoris
Damna, ſed amiſſa maxima ſunt Fidei.*

Eccli. 20. 26.

Nec omiſit Eccleſiaſticus noſter. *O probrium nequam, inquit, in homine mendacium, & in ore diſciplinatum aſſiduū erit.* quibus verbis ſatis indicat, conſuetudinem mentiendi eſſe hominum improborum & infamium, qui malē ab ineunte aetate ſunt inſtituti. Ut autem abſtrahat eos ab illa mendaciorum aſſiduitate, mox ſubiicit. *Potior fur, quam aſſiduus viri mendacis, perditionem autem ambo hazardous habent. Mores hominum mendacium ſine bono, & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.* Recte autem mendacium confert cum furto, tum quod vtrumq; vitium fere coniunctum ſit iuxta adagium. *Oſtende mihi mendacem, oſtendam tibi furem.* tum quod mendacium ſit quoddam furum, hominibus ſubripiens & veritatem & bonam famam. Furtum verò idcirco dicit ab aſſiduitate mentiendi ſuperari, vel quod ſepe plus homini noceat, quam furum, cum illa bonum ſpirituale fatat, hoc temporalia tantum auferat: vel quod fur fere peccat ex inopia, *refurientem impleat animam, ut loquitur Salomon, mendax verò ex petulantia linguæ.* Demum mendacium hominum hanc pœnam eſſe denotat, ut indelebilis ſit eorum ignominia, ac mores etiam boni, piaque actiones omni honore careant.

Prou. 6. 30.

Psal. 14. 2.

V. R E M. Quo longius ab ſis à conſuetudine mentiendi, da operam ut etiam à iocōſis & officōſis mendaciis abſtineas, imò ab omni ficione, ſimulatione, & dolo, ac omnibus quæ ſpeciem mendacii obtinent. Nam in primis vir ſecundum cor Dei rex Dauid, cum oraret. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* reſpondit. *Qui loquitur veritatem in corde ſuo; qui non egiſt dolum in lingua ſua. Nec fecit proximo ſuum malum. Qui iurat proximo ſuo & non decipit. Qui facit hæc non commouebitur in æternum.* Et Chriſtus Dominus. *Sic ſermo veſter eſt, eſt, non, non: quod autem his abundantiſſus eſt, à malo eſt.* Et. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbe.* Et Apoſtolorum Princeps, *Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiōnes, ſicut modo geniti inſantes, rationabilia ſint.*

Matth. 5. 37.
Matth. 10. 16.
& Pet. 2. 1.

sine dolo lac contupsiste. 2. quia S. Patres convenienter verbo Dei docent non solum omnia mendacia officiosa esse peccata, sed nequidē pro salute corporali vel spiritali vnius hominis, ciuitatis, prouinciæ, in d totius orbis esse mentienda, quæ non sunt faciendā mala. teste Apostolo, ut eueniant bona. Vnde AVEVS T. ad Consentium cum probasset ex loco psalmi. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, mentiri esse peccatum: Quo consiliato, inquit, quis comonebitur illis exemplis, cum dicitur. Quid si homo ad te confugiat, qui mendacio tuo posset à morte liberari? Illa enim mors, quæ stulti timent homine, qui peccare non timēt, non animā, sed corpus occidit, sicut Dominus in Euangelio docet, vnde præcepit, ne ipsa timeatur. Os autē quod mentitur, non corpus, sed animā occidit. His enim verbis apertissime scriptum est. Os quod mentitur occidit animā. Quomodo ergo non peruersissime dicitur, ut alter corporaliter viuat, debere alterū spiritaliter mori? Nam & ipsa dilectio proximi ex sua cuiusq; dilectione terminū accepit. Diliges, inquit, proximum tuū sicut teipsum. Quomodo ergo quisquis diligit tanquā seipsum, cui ut præset vitā temporali; ipse amittit aternā, non est iam diligere sicut seipsum, sed pl' quā seipsū. Alibi tamē docet idē AVE. etiāsi mentiēdo non possumus aliquē à morte liberare, posse tamen veritatem tacendo. Aliud enim est, inquit, mentiri aliud verum occultare. Siquidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere. ut si quis forte vel ad istā visibilem mortem non vult hominē proderi, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodat neque mentiat, ne occidat animam suam pro corpore alterius. Si autem hoc nondum potest, vel sola huius necessitatis habeat mendacia, ut etiam ab istis, si sola remanserint, liberari mereatur, & Spiritus sancti robur accipere, quo quæquid perpetuandum est pro veritate, contemnat. Et infra. Verum autem occultante & Dominus, cum discipulis nondum idoneis dixit. Multa habeo vobis dicere, sed nunc non potestis portare illa. Et Apostolus Paulus cum ait. Non posui vobis vobis quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Vnde manifestum est, non esse culpandum, aliquando verum tacere, falsum autem dicere non inuenitur concessum esse perfectis. Et S. GREG. in moralibus. Summo opere cauidum est omne mendacium; quamuis nonnunquam sit aliquod mendacii genus culpa leuissimū, si quisquam vitam præstando mentitur. Sed quia scriptum est. Os quod mentitur, occidit animam. Et Perdes omnes qui loquuntur mendacium, hoc quæquid mendacii genus perfecti viri summo opere fugiunt, ut nec vita cuiuslibet per rerum fallaciam defendatur, ne sue anime nocent, dum præstare vitam carni nituntur aliene, quanquam hoc ipsum peccati genus facillimè credimus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti sole. pia operatione purgari, quanto magis hæc facillè abstergitur, quam mater boni operis pietas in se comitatur. HIER. ad Latam. Virgo mentiri facile iungetur.

Rom. 3. 8.
Aug. de mendac. c. 6.

Marth. 10. 28.

Sap. 1. 11.
Marth. 22. 39.

Id. in Psal. 5.

Ioan. 16. 12.
1. Cor. 3. 1.

Greg. 18. mor. 6.

Sap. 1. 11.
Psal. 5. 7.

Hier. ep.

Hier. ep. 45 ad Innocentium,

VI. REM. Considera exempla eorum, qui acerbissimos cruciatus subire & mori maluerunt, quam vnicum proferre mendacium. Illustre huius rei exemplum exstat apud B. HILION. de muliere septies iccta, quæ talis accusata de adulterio sexu fortior suo, cum aculeus corpus exenderet, & sor-

didas fectore carce. is manus post tergum vincula cobiberent, oculis quos tantum torti-
 alligare non poterat, suspexit ad cœlum, & voluit per ora lachrymis. Tu, inquit, testis
 es Domine Iesù, cui occultum nihil est, qui es seruator renis & cordis, non ideo me
~~re-ille, no peccam, sed ideo mentiri nolle ne peccem.~~ *At tu miser homo,* (alloquitur
 adolescentem, de eodem icelere fallo accusatum, qui mentitus erat se
 reum & illam, vt tormenta effugeret) *si interire festinas, cur duos interim in-*
nocentes? Equidem & ipsa cupio mori, sed non quasi adultera: prastro iugulum, mi-
cantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram. Cum autem
 Consularis duplicari tormenta iuberet. *Vna interim eius vox erat. Cade, vis,*
lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, venies dies, qua hoc crimen diligenter discutiat.
 Postea miserimi iuuenis caput vro icetu amputatum est. Mulieris vero
 tangi quidem, sed truncari non potuit, ne septies quidem repetito à di-
 uersis carnificibus icetu. Ita clam erepta manibus carnificum sanitati resti-
 tuta est, & libertate à Cæsare tandem donata, vt fusè prosequitur Hiero-
 nymus. **ALTERVM** exemplum est apud Simeonem Metaphrasten, de
 Anihimo Nicomediensi Episcopo & Martyre, qui cum sœuiente Maxi-
 miani Cæsaris persecutione à viginti satellitibus ad cædem quæreretur,
 ipsos satellites hospitio excepit, mensamq; prælautam eis apposuit, ac si-
 mul addixit se breui Anihimum in eorum conspectum adducturum. In
 medio verò ciborum apparatu exurgens, palam prodidit se esse, quem
 tam studiosè quærent: hic illi stupore attoniti, & venerandos illius ca-
 nos reueriti, ob benevolentiam & caritatem qua illos exceperat, vna
 sponderunt se Imperatori renunciaturos Anthemium, diu quæsitum
 non esse inuentum. Ille verò contra obtendit, se id non permissurum. Fas
 non esse Christiano pro vita cuiusquam mentiri. Itaque vtro se captiuum
 illis adiunxit, & post diuturnos acerbosq; cruciatus Martyrii corona po-
 titus est.

S. ur. 27. April.

*V I D E. V. Adulatio. Detractio. Hypocrisis. Iudicium temerarium. Iura-
 mentum. Lingua abusus. Maledictio. Murmuratio.*

MORTIS METVS IMMODICVS.

Remedia aduersus metum mortis.

I. REMED. Considera Spiritus S. oracula in verbo diuino. Primo autem
 docet moriendi necessitatem omnibus hominib. esse communem.
 Nam in historia Regum sapiens illa mulier Thecutis dixit. *Omnes mori-*
mur, & quasi aqua, delabimur in terram, qua non reuertimur. Et psalter Regius.
 Quis

2. Reg. 14. 14.
 Psal. 138. 49.